

De platfomeconomie als opstap naar duurzame werkgelegenheid ?

— uitdagingen en voorwaarden —

Karolien Lenaerts - Karen Van Aerden - Dirk Gillis - Jessie Gevaert
-
Ignace Pollet - Katrien Steenssens - Ine Smits - Christophe Vanroelen

ESF Project 9405, Oproep 481 'Transnationaliteit V'

Vlaams Arbeidsmarktcongres, 4 december 2023

Hendrik Conscience-gebouw, Brussel

Dirk Gillis (HIVA – KU Leuven)

Beleidscontext

- Afgelopen +/- 10j.
 - Opkomst platformwerk
 - Steeds krappere arbeidsmarkt (vnl. regionaal?)
 - Grote stijging (langdurig) arbeidsongeschikten
 - Grootste stijging bij psychische en mentale aandoeningen
- Streefdoel: 80% tewerkstellingsgraad (federaal/regionaal)
- Middelen: o.a. (re-)activeren/re-integreren (RA/RI) niet-beroepsactieven

Over het onderzoek

- Centrale onderzoeksvraag:
 - kan platformwerk fungeren
 - als **springplank naar duurzaam en kwalitatief werk**
 - voor personen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt
 - Drie (sub-)doelgroepen:
 - kortgeschoolden
 - mensen met migratieachtergrond
 - mensen met beperking of komende uit (langdurige) arbeidsongeschiktheid

Over het onderzoek

- Project gefinancierd door ESF (Transnationaliteit V)
- Partnerschap:
 - Vlaanderen: HIVA-KU Leuven; ID-VUB
 - Internationaal:
 - IE University (Madrid) : Antonio Aloisi
 - Universiteit Twente : Jeroen Meijerink
- Binnen het onderzoek veel aandacht voor
 - Beleidscontext (VL, BE & EU)
 - o.a. sociaal-juridische analyse regelgeving platformwerk,
 - Beleidsaanbevelingen

INTERFACE
DEMOGRAPHY
RESEARCH GROUP

Kwantitatief onderzoek

Karen Van Aerden

Jessie Gevaert

Christophe Vanroelen

Vandaag

- Wegens beperkte tijd slechts een greep uit
 - Bevindingen
 - Aanbevelingen
 - Conclusies

Bevindingen m.b.t. doelgroep(en)

- (Bijna) alle stakeholders zijn het eens: **laaghangend fruit geplukt**
 - ook bij personen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt
- Belang van intersectionaliteit: **meervoudige kwetsbaarheden**
 - Is vaak gevolg van ‘voortrajecten’:
 - In het onderwijs systeem
 - Eerdere werkervaringen
 - Opletten voor **stigmatisering** !
 - Vb. voortrajecten zijn soms gevolg van onbedoeld ‘stigmatiserend’ ‘doelgroepenbeleid

Bevindingen m.b.t. de doelgroep(en)

- Voor alle groepen is **vertrouwen** uitermate belangrijk
 - vertrouwen in **zichzelf**, eigen kunnen
 - vertrouwen in de **arbeidsmarkt**
 - “Wil men mij wel?”, “Is er wel plaats voor iemand als ik?” (gevaar te weinig op zijn strepen te staan indien nodig)
 - “Zal er van mij niet geprofiteerd worden?” (gevaar te 'veel' op zijn strepen te staan)
 - bij **(re-)activering en re-integratie**:
 - belang vertrouwen in proces
 - maar ook in beleid/administratie/organisatie/organisatie/begeleider/coach//werkgever ...
 - belang voorzienbaarheid van het proces en de gevolgen daarvan (cf infra: problematisch bij PW))
- **nood aan intensieve begeleiding**, en dus **investering** van
- mensen
 - middelen
 - tijd

Bevindingen m.b.t. platformwerk

- Al te vaak: **realiteit >< verwachtingen !**
- Alle **'gekende' voordelen** van PW zijn meestal meteen ook **valkuilen**
 - flexibiliteit is vaak pseudo-flexibiliteit
 - idem dito voor zgn. autonomie
 - Voor sommigen is instap eenvoudiger, maar vlotte **toegang is vaak minder vlot** dan gedacht
 - vaak over het hoofd gezien: men dient over bepaalde **materiële middelen** te beschikken en zelf in te staan voor kosten van het gebruik/verbruik en het onderhoud
 - een fiets, auto, computer, smartphone, (mobiel) internetabonnement dat voldoende performant (en dus vaak duur) is
 - **skills:**
 - voldoende **zelfredzaamheid, zelfvertrouwen**, ...
 - bepaalde IT-vaardigheden (niet voor digibeten), ondernemerschap, inzicht in hoe platforms functioneren, ...
 - soft skills, ...
 - aanleren van nieuwe skills is **vaak beperkt tot onbestaande**
 - **gebrekkige doorstroom**, vooral voor lager opgeleiden is PW
 - vaak een bestendinging van kwetsbare positie
 - vaak een cul-de-sac (+ sens-unique)
 - Issues met AM: o.a. discriminatie, vaak afwezigheid van human interface, ...

Bevindingen m.b.t. platformwerk

- Regelgeving, rechten en plichten PW al te vaak geheel onduidelijk
 - Gunstregime voor PW: introduceerde derde statuut met alle nadelen van dien (vonnis Fr Arbrb Bxl 'perfecte' illustratie hiervan)
 - rechtsonzekerheid!
- Arbeidsdeal en EU Richtlijn bieden voorlopig geen oplossing

Bevindingen platformwerk binnen RA/RI etc.

- **Belang** van het **hele ecosysteem van beleid** waarbinnen PW als instrument zou ingeschakeld worden
- Echter
 - **Zowel regelgeving als beleid** onvoldoende of zelfs niet op elkaar afgestemd en in het slechtste geval zelfs incompatibel
 - **Beleid RA-RI top-down aangestuurd terwijl grootste deel knowhow en expertise zich op de werkvloer bevindt**: bij begeleiders, coaches, etc.

Platformwerk
een opstap
naar duurzame
werkgelegenheid ?

NEEEN

TENZIJ

Platformwerk als opstap?

- **Tenzij** bestaande issues
 - aangepakt/vermeden worden én indien voldaan aan voorwaarden
 - (zie aanbevelingen)
 - **dan** kunnen **in beginsel** bepaalde vormen van (economische) activiteit
 - verricht via of voor een platform
 - voor een **bepaald deel** van de doelgroepen (minderheid)
 - **een kans** vormen tot een (opstap naar) een meer duurzame positie op de arbeidsmarkt
 - die bijdraagt tot het zowel sociaal-economisch, als mentaal welzijn van betrokkenen

Platformwerk als opstap?

- As is, voldoen de meeste platformen hier **niet** aan
- En zijn ze dus **niet aangewezen als instrument** in begeleiding/toeleiding naar de arbeidsmarkt, en al zeker niet voor kwetsbare personen

Platformwerk als opstap: voorwaarden (Niet-exhaustief)

- Betrokken personen moeten centraal staan:
 - wat zijn hun **mogelijkheden**?
 - wat is **hun** vraag?
 - welke **drempels** zijn er en dienen aangepakt/overwonnen?
 - wat is voor hen **zinvol**?
- Platforms zijn **géén ready made** oplossing!
 - gebruik *platform-technologie* zal een **investering** zijn (ook hier: belang flankerende maatregelen)
 - die op (middel)lange termijn kàn renderen
 - eerder dan middel/kostenbesparing met ~~resultaten op korte termijn~~ !

Aanbevelingen m.b.t. (re-)activatie en re-integratie

- Zorg dat minstens de noodzakelijke **flankerende maatregelen** voor een succesvol en menselijk RA-RI-beleid aanwezig zijn
 - Welke zijn dat? **Vraag het de experts! Wie zijn dat?**
 - de mensen die personen met een grote(re) afstand tot de arbeidsmarkt begeleiden
 - de personen met een grote(re) afstand tot de arbeidsmarkt zelf:
 - Cf. “Niets over ons, zonder ons!”
- Waardeer en valideer **vertrouwensprocessen op alle niveaus** bij het uitteken, in- en uitvoeren van het (re)-activerings- en re-integratiebeleid

Aanbevelingen m.b.t. platformwerk

- Hoge nood aan **kwaditeitsvolle regelgeving**
 - meer **rechtszekerheid** en voorzienbaarheid
 - mbt mogelijke **gevolgen en implicaties** van platformwerk voor alle betrokkenen
 - zowel op sociaal-juridisch vlak
 - (cumul met + impact op uitkeringen, statuut, ...)
 - als op vlak van
 - nodige **verzekeringen** en **kwalificaties**,
 - regelgeving aangaande de **bescherming van de consument**,
 - het **gegevensbeschermingsrecht**,
 - etc.
 - kortom op vlak van **alle regelgeving** die van toepassing is op ondernemingen en desgevallend hun werknemers of onderaannemers

Aanbevelingen m.b.t. platformwerk

- **Hoge nood aan afdoende handhaving** (regelgeving mag geen dode letter blijven)
 - Op **alle** hierboven vermelde rechtsgebieden
 - Sociaal-juridisch niet vergeten: sociale inspectiediensten ook
 - **adviserende** rol
 - en dus **preventieve** functie
 - maar: voldoende kennis PW bij inspectiediensten?
 - gooi 'Greyball + Ripley' eens in een zoekmachine ...
 - **Belang handhaving voor alle betrokkenen maar zéker voor kwetsbare groepen**
 - kan zeer onaangename situaties en verrassingen voorkomen
 - lopen immers nog meer dan anderen groot risico om in de meest precaire situaties terecht te komen, ook bij platformwerk!

Aanbevelingen m.b.t. platformwerk

- **Transparantie van en inspraak in algoritmisch management (AM)**
 - **AM ≠ Black box:** geloof de verkoopspraatjes van/lobbying door sommige platform operatoren niet (remember: Uber-files! + nogmaals: ‘Greyball + Ripley’)
 - Platform operator = master of the platform universe !
 - AM ≈ snake oil
 - AM **vaak discriminerend en inclusief exclusief!** als gevolg van
 - manier waarop **algoritmen** geprogrammeerd en/of getraind werden
 - systeem van **reviews** en/of **ratings**
 - implementatie ervan door platform operator
 - algemene voorwaarden opgelegd aan PWers, etc.
 - → **Platform operatoren verplichten** inspanningen te leveren om prevalentie van discriminatie, intimidatie, oneerlijke behandeling, e.d. te meten en te bepalen wie er het meest door wordt getroffen

Aanbevelingen m.b.t. platformwerk

- Maak toegang en bemiddeling in digitale platforms inclusiever
 - Cf. prof. dr. Paul Harpur (AUS)
- Zorg er voor dat de stem van **alle** platformwerkers wordt gehoord
 - (niet enkel de occasionele PWers, studenten, rabiante zwartwerkers...)
 - ook hier is inspraak in beleid belangrijk
 - (ook hier “**Niets over ons zonder ons**”)
 - echter: sommige platform operatoren maken inspraak, vertegenwoordiging, samenwerking van PWers moeilijk tot zelfs onmogelijk ...

Conclusie: PW aan te bevelen bij begeleiden/toeleiden van personen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt?

- **Helaas, geen eenduidig antwoord!** (maar herinner u NEEN, TENZIJ)
 - De ene doelgroep is de andere niet
 - Ook is elk individu verschillend
 - mogelijkheden en beperkingen van elk individu
 - Bovendien: belang intersectionaliteit icm onvoldoende kruispunt denkend beleid
 - Belang **voldoende kennis** bij dat betrokken actoren hebben omtrent de mogelijkheden en valkuilen van verschillende platformen en vormen van platformwerk.
 - Een goede begeleiding van een platformwerker is daarbij nodig
 - Nog voor het platformwerk wordt aangevangen, opdat geen valse verwachtingen gewekt worden.
 - Eens platformwerk aangevangen is, zal begeleiding nodig blijven en dit gedurende het hele verdere traject.
 - Nogmaals: belang flankerende maatregelen !!

In alle geval

- Platformen opgezet met als enig doel winst-maximalisatie (vb dmv maximaal inzetten op externaliseren van kosten) absoluut **vermijden!**
 - zéker indien het gaat om kwetsbare personen
 - remember: winner takes it all is the name of the game of Internet big tech
 - doel is vaak: monopolie ...
- Louter inzetten van/op bestaande platformen: in vele (meeste) gevallen, zeker gelet op het huidig juridische kader, bitter weinig kans tot succes (en complicaties zeer waarschijnlijk)

In alle geval

- Men dient zich daarbij ook de vraag te stellen wat men als overheid of organisatie of individueel begeleider of coach precies wil bereiken met het inzetten van of op platformwerk.
- Eventueel: **'platform-denken'** inschakelen binnen een ruimer **ecosysteem** dat niet vanuit een louter ondernemingsmatig denkkader wordt opgezet
- Hulpmiddel 'checklist': kan helpen bij beslissen of binnen (het beleid van) de organisatie of in een individueel geval platformwerk al dan niet het overwegen waard is.

Enkele good practices

- FR:
 - Linkusion.fr
 - beleid: brengt in FR 500 miljoen op, in VL kost het zo veel
- NL:
 - AI Annotatielab.nl
- B:
 - Mirto H.A.A.I. - Human Assisted Artificial Intelligence
- Bad practice: NL
 - Participatiewet uit balans → check it out !

Project output: eindrapport + ...

- Checklist
- Factsheet
- Internationale Inspiratienota
- Persona's & User Journeys
- Video's, presentaties (internationale WS, focusgroep, studiedag)
- **Alle beschikbaar op de HIVA website :**

<https://hiva.kuleuven.be/nl/nieuws/projecten/een-platform-als-opstap>

Dank aan allen die hebben bijgedragen aan de totstandkoming van dit project !

Dit project kwam tot stand met de steun van het Europees Sociaal Fonds

